

understood as a map of the world; as a part of a national spiritual culture that creates an ethnomental domain of a nation. Mentality is expressed in the feelings, views and wills of every member of a society on the basis of a common language and education. Mentality is represented in mental, behavioral and cultural stereotypes, historical traditions, people's lifestyle and language. In its turn, a language, as one of the characteristic features of a nation, represents not only its culture but reflects its mentality. That is why the study of the particular ways of expression and verbalization of the national mentality is acute not only for linguistic studies but for the understanding of the cross-cultural relationships and foreseeing the hypothetical interethnic conflicts.

Key words: mindset, mentality, map of the world, national character, stereotype, lingvoculturology.

УДК811. 111

Юлія Розенгарт

ДИСТАЛЬНІ МАРКЕРИ НЕПРАВДИВОСТІ ВИСЛОВЛЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Висвітлено проблему неправдивості інформації в лінгвістичному аспекті. Дослідження ґрунтується на попередніх працях вітчизняних і зарубіжних учених, в яких акцентується на лінгвальних особливостях дискурсу неправдомовців. Увагу сфокусовано на позитивній кореляції вживання мовних одиниць із дистальною семантикою, зокрема займенників і дейктиків, зі ступенем імовірності надання неправдивих відомостей. Результати дослідження політичного інтерв'ю з Б. Обамою засвідчили, що неправдиві висловлювання вказують на експліцитний вибір мовця говорити про інших та імпліцитний вибір послуговуватися дейктичними виразами зі значенням дистанціювання. Крім того, неправдомовець демонструє тенденцію ділитися досвідом інших, а правдомовець надає перевагу ділитися власним досвідом. Застосування дистанційовальної стратегії потенційно свідчить про високу ймовірність того, що мовець говорить неправду.

Ключові слова: неправда, стратегія дистанціювання, дистальний маркер, політичний дискурс.

Постановка наукової проблеми та її значення. Політичний дискурс постає сьогодні одним із пріоритетних об'єктів лінгвістики, оскільки його вивчення дає змогу дослідникові з'ясувати інтенції мовців, поглянути глибше на чинники вибору політиком тих чи тих лінгвальних засобів, мета яких – здійснити вплив на індивідуальну та масову свідомість адресатів. Нерідко з цієї причини мовці вдаються до брехні, аби маніпулювати думкою аудиторії. Концепт неправди в лінгвістичному, психологічному та психолінгвістичному аспектах привертає увагу багатьох науковців, серед яких і зарубіжні, і вітчизняні вчені [2–4; 8].

У когнітивному підході до дискурсу неправда постає як когнітивно-комунікативне утворення, суть якого визначається смисловим ефектом, що виникає у процесі осмислення суб'єктом рефлексії власного досвіду інтерпретації змісту неправдивого висловлення [2]. Передумовою формування неправди в англomовному дискурсі є наявність у свідомості носіїв англійської мови типового уявлення про те, що слід вважати неправдою. Відтак, введення в лінгвістичний обіг поняття дискурсеми неправди, що складається із двох різнорідних частин – неправдивого висловлення, яке становить собою ядро дискурсеми, та метамовленнєвого нашарування, або її експлікаторної частини, – надає можливість з'ясувати лінгвальні маркери, а також евристичну цінність поняття неправди. Зіставлення мовного й дискурсивного просторів неправди поєднані концептом «неправда», який при розгляді з позицій психолінгвістичного підходу постає як подія наділення мовного знака суб'єктивним смислом [2].

Аналіз досліджень цієї проблеми. З когнітивною проблемою неправдивості тісно пов'язані просторові відношення, що незмінно виступають у картині світу первинними організуючими віхами у структурі картини світу [1, 38]. Говорячи про простір у сприйнятті індивідом, слід розмежовувати принаймні ті просторові параметри, які можна назвати

проксимальними / дистальними. Ця опозиція характеризує просторовість відносно людського тіла – те, що ближче чи далі від нього. Лінгвістичне розуміння просторових відношень у комунікації пов'язане з теорією дистальності. Дистальний простір із погляду когнітивної лінгвістики характеризує заповненість іншими об'єктами, що можуть бути чужими, недружніми, тобто існує опозиція «свій – чужий». Інакше кажучи, проксимальному простору властиво розташування об'єктів у «прилеглих до тіла» зонах. Отже, послуговування терміном «дистальна мова» ґрунтується на понятті дейксису, який, своєю чергою, стосується взаємозв'язку між лексичними одиницями та контекстом їхнього вживання [6]. Власне, контекст детермінує дистальну мову, а оскільки мовець є відправником і кодувальником повідомлення, лексичні одиниці, що утворюють це повідомлення, показують його перспективу мовця. Відтак, дистальна мова базується на понятті відносності щодо агенса [5; 9]. Наприклад, присвійний займенник *my* показує, що позначуваний ним іменник чи об'єкт належить агенсу чи стосується його (проксимальний аспект). Водночас, послуговування присвійним займенником *their* свідчить, що іменник чи об'єкт стосується інших (дистальних) осіб. Тому займенники – приклади дейктичних виразів, позаяк їхнє (проксимальне чи дистальне) значення залежить або співвідноситься з дискурсивним агенсом.

Дослідження ґрунтується на попередніх результатах аналогічних досліджень у царині лінгвістики та психології неправди [3; 7; 8]. Ці дослідження засвідчили, що неправдомовці послуговуються у своєму мовленні меншою кількістю самореференцій, натомість більшою кількістю референцій на інших осіб. Так політик дистанціюється від того, що він каже. Мовці, які застосовують правдиві висловлення, послуговуються [3] словами, семантика яких ближча до них самих, наприклад, *my mom*, *my dad*, а мовці, що схильні вживати дистальні референти, наприклад, *college friend*, можуть казати неправду.

Методи дослідження охоплюють: гіпотетико-дедуктивний метод, що передбачає побудову гіпотези та перевірку її істинності; контекстний і зіставний аналізи, а також елементи кількісного аналізу. В цьому дослідженні увагу зосереджено на дейктичних виразах та займенниках, здійснено статистичний аналіз їхнього вживання на основі застосування комп'ютерної програми *Textanz*. Шляхом зіставлення дискурсивних відрізків, ми виявили розбіжності в кількості використаних одиниць.

Гіпотеза дослідження: неправдиві висловлення містять більшу кількість дистальних одиниць, які позначають дистанціювання мовця-політика від власної інформації, вираженої вербально.

Для аналізу обрано інтерв'ю з чинним Президентом США Б. Обамою, яке він дав Бі-Бі-Сі у травні 2011 року. Загальний обсяг інтерв'ю становить 17 тис. 259 друкованих знаків [10]. Ми обрали уривок інтерв'ю, який стосувався загибелі Усами бін Ладена, зокрема способу здійснення його ліквідації, позаяк припускають, що було віддано чіткий наказ про його фізичне знищення, а не захоплення живим у полон.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Наші попередні дані свідчать, що неправдиві висловлювання містять експліцитний вибір мовця говорити про інших та імпліцитний вибір послуговуватися дейктичними виразами із семантикою дистальності. Неправдомовці мають тенденцію ділитися досвідом інших, а правдомовці, навпаки, – власним досвідом. Із лінгвістичного погляду, застосування дистанційовальних стратегій потенційно свідчить про високу ймовірність того, що мовець говорить неправду.

Нерідко трапляються випадки, коли неправдивий дискурс містить невизначену дистанцію, що створює розмитість інтерпретацій висловлень, і може переспрямувати вину на іншого чи чинити перешкоди в установленні джерела походження інформації. Проаналізуємо подані нижче приклади інтерв'ю з Б. Обамою:

[1] **A. Marr:** *It was also an extraordinary gamble, as you yourself have said, because your troops could have ended up shooting at Pakistani troops had things gone wrong. And however difficult relations are with Pakistan at the moment, they could have been an awful lot worse by that.*

B. Obama: *It could have gone worse. Part of the reason that I was able to take that calculated risk was an awareness number one of how well they prepared. How well we had under, we had staked out what the compound was like. It was set back from a large portion of the neighbourhood there. We felt that we could get in and out relatively quickly. But there is no doubt that that was as long as 40 minutes as I care to experience during my presidency [10].*

[2] **A. Marr:** *Absolutely. And although the phrase was kill or capture, realistically in a dark place with bullets flying around, he was always going to be killed, wasn't he?*

B. Obama: *Well the, as you said, the instruction was kill or capture. Understanding that when you send our guys into a compound like that in the pitch of night, on a moonless night, without knowing whether somebody has a bomb strapped to them, what kinds of weapons they have access to, that their number one instruction was to come out safely as well as perform the mission. And I think they did so in an extraordinary fashion. The fact that the vast majority of people on the compound were able to avoid any serious injury was a testament to their professionalism [10].*

Перший уривок дискурсу Б. Обама містить велику кількість лінгвальних одиниць із проксимальною семантикою, як-от: *“I was able to take that calculated risk”, “How well we had under, we had staked out”; “as I care to experience during my presidency”*. Остання фраза з цього переліку суголосна висунутій нами на початку статті ідеї про готовність мовця охоче ділитися власним досвідом за умови правдивості інформації.

У другому уривку, як реакцію на «незручне питання», мовець намагається дати абстрактну відповідь, уникаючи однозначних і чітких референцій та згадування себе: *as you said; understanding that when you send; whether somebody; what kinds of weapons they have access to, that their number one instruction was; The fact that the vast majority of people; a testament to their professionalism*.

Отже, як бачимо, кількість уживаних одиниць із дистальною семантикою зросла майже утричі в порівняно однакових за обсягом фрагментах: 4 проти 11. Тому існує великий рівень імовірності, що Б. Обама надає неправдиві відомості щодо способу усунення У. бін Ладена «від справ». Лінгвальні дані дають підстави стверджувати, що військовим було віддано наказ про фізичну ліквідацію терориста.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Як засвідчило наше дослідження лінгвальних маркерів неправдивості висловлювань на основі одиниць із дистальним значенням, під час відповіді на «незручні» запитання політик експліцитно дистанціюється від ведення дискурсу «від свого імені», перемикаючи увагу на інших. Паралельно з цим, стратегія дистанціювання за умов невідповідності істинному стану справ також виявляється в імпліцитно породжуваному (автоматичному) виборі займенників і дейктичних одиниць на зразок *you, they, that* і т. ін. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в нагальності вивчення інших прагматичних маркерів неправдивості із залученням ширшого корпусу політичного дискурсу.

Джерела та література

1. Касевич В. Б. Когнитивная лингвистика. В поисках идентичности / В. Б. Касевич. – М. : Языки славян. культуры, 2013. – 192 с. – (Разумное поведение и язык. Language and Reasoning).
2. Морозова О. І. Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / Олена Іванівна Морозова ; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К. : [б. в.], 2008. – 32 с.
3. Duran N. D. The linguistic correlates of conversational deception: Comparing natural language processing technologies / N. D. Duran, C. Hall, P. M. McCarthy, D. McNamara // Applied Psycholinguistics. – 2010. – Vol. 31. – P. 439–462.
4. Ekman P. Detecting deception from the body or face / P. Ekman, W. Friesen // Journal of Personality and Social Psychology. – 1974. – Vol. 29, No 3. – P. 288–298.

5. Glover K. Proximal and distal deixis in negotiation talk / K. Glover // *Journal of Pragmatics*. – 2000. – Vol. 32, No 7. – P. 915–926.
6. Levinson S. C. Deixis / S. C. Levinson // *The Handbook of Pragmatics* / eds. by L. R. Horn & G. Ward. – Malden, MA : Blackwell Publishing Ltd, 2006. – P. 97–121.
7. McCarthy P. M. The Devil is in the Details: New Directions in Deception Analysis / P. M. McCarthy, N. D. Duran, L. M. Booker // *Proceedings of the 25th International Florida Artificial Intelligence Research Society Conference* / eds. by P. M. McCarthy, M. Youngblood. – Menlo Park, CA : The AAAI Press, 2012.
8. Newman M. L. Lying words: Predicting deception from linguistic styles / M. L. Newman, J. W. Pennebaker, D. S. Berry, J. M. Richards // *Personality and Social Psychology Bulletin*. – 2003. – Vol. 29. – P. 665–667.
9. Piwek P. 'Proximal' and 'distal' in language and cognition: Evidence from deictic demonstratives in Dutch / P. Piwek, R.-J. Beun, A. Cremers // *Journal of Pragmatics*. – 2008. – Vol. 40, No 4. – P. 694–718.
10. Transcript: Andrew Marr interview with President Obama [Electronic resource] // BBC news. – 2012. – Access mode : <http://www.bbc.co.uk/news/mobile/uk-13473065>.

References

1. Kasevych, V. 2013. *Kognitivnaia Lingvistika. V Poiskakh Identichnosti*. Moskva: Yazyki Slavianskoi Kultury.
2. Morozova, O. 2008. "Linhvalni Aspekty Nepravdy yak Cohnitivno-Komunikatyvnoho Utvorennia (na Materiali Suchasnoi Anhliiskoi Movy)". PhD diss., Kyivskiy Natsionalnyi Linhvistychnyi Universytet.
3. Duran, N. D., and Hall, C., and McCarthy, P. M., and McNamara, D. 2010. "The Linguistic Correlates of Conversational Deception: Comparing Natural Language Processing Technologies". *Applied Psycholinguistics*, 31: 439–462.
4. Ekman, P., and Friesen, W. V. 1974. "Detecting Deception from the Body or Face". *Journal of Personality and Social Psychology*, 29(3): 288–298.
5. Glover, K. 2000. "Proximal and Distal Deixis in Negotiation Talk". *Journal of Pragmatics*, 32 (7): 915–926.
6. Levinson, S. C. 2006. "Deixis". In *The Handbook of Pragmatics*, edited by L. R. Horn & G. Ward, 97–121. Malden, MA: Blackwell Publishing Ltd.
7. McCarthy, P. M., Duran, N. D., & Booker, L. M. 2012. "The Devil is in the Details: New Directions in Deception Analysis". In *Proceedings of the 25th International Florida Artificial Intelligence Research Society Conference*, edited by P. M. McCarthy & M. Youngblood. Menlo Park, CA: The AAAI Press.
8. Newman, M. L., Pennebaker, J.W., Berry, D. S., & Richards, J. M. 2003. "Lying Words: Predicting Deception from Linguistic Styles". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29: 665–667.
9. Piwek, P., and Beun, R.-J., and Cremers, A. 2008. "'Proximal' and 'Distal' in Language and Cognition: Evidence from Deictic Demonstratives in Dutch". *Journal of Pragmatics*, 40 (4): 694–718.
10. Transcript: Andrew Marr interview with President Obama. 2012. <http://www.bbc.co.uk/news/mobile/uk-13473065>.

Розенгарт Юлія. Дистальні маркери неправдивості висловлювань в англоязычному політичному дискурсі. Освітлена проблема неправдивості інформації в лінгвістическому аспекті. Исследование основывается на предыдущих работах отечественных и зарубежных ученых, в которых акцентируется на лингвальных особенностях языка лжецов. Внимание сфокусировано на положительной корреляции употребление языковых единиц с дистальной семантикой, в частности местоимений и дейктиков, со степенью вероятности предоставления ложных сведений. Результаты исследования политического интервью с Б. Обамой показали, что ложные высказывания указывают на эксплицитный выбор говорящего говорить о других и имплицитный выбор пользоваться дейктическими выражениями с дистальным значением. Кроме того, лгун имеет тенденцию делиться опытом других, а говорящий правду предпочитает делиться собственным опытом. Использование дистанцирующих стратегий потенциально свидетельствует о высокой вероятности того, что говорящий говорит неправду.

Ключевые слова: неправда, стратегия дистанцирования, дистальный маркер, политический дискурс.

Rosenhart Yulia. Distal Markers of Deception in the English Political Discourse. The article deals with the issue of deception in the linguistic aspect. The author focuses on the positive correlation between the use of language units with distal semantics, such as pronouns and deictic expressions, and the degree of probability of providing false information. Results of the study of the political interview with Barack Obama have shown that false statements contain an explicit choice of the speaker to speak about other people, and the implicit choice to use deictic expressions with distal meaning. In addition, liars tend to share the experience of others, and truth tellers tend to share their own experiences. The use of distancing strategy potentially indicates a high probability that the speaker is not telling the truth.

Key words: deception, distancing strategy, distal marker, political discourse.